

МАРТИН ВАЛЗЕР
ПРЕБИВАВАНЕ, ИЗПЪЛНЕНО
С ОПАСНОСТИ

Превод от немски: Венцеслав Константинов, —

chitanka.info

Когато ме обзе желанието да се просна в леглото, наистина нямах представа докъде ще доведе това. Още не бе настъпила вечерта. Но не мога да кажа, че бях уморен. Както винаги и този следобед бях прекарал няколко часа на прозореца, за да погледам как вън хората се влачат по улиците. Едни живееха вляво от мен, други вдясно. Да ги различавам по друг начин, вече беше невъзможно. Дали се дължеше на очите ми или на хората, и днес не мога да кажа.

Оня следобед се откъснах от прозореца по-рано от друг път и както бях облечен, се проснах в леглото. Ръцете ми се разпериха вляво и вдясно от мен и застинаха. От този миг нататък не направих ни най-малък опит да се помръдна. Отначало си мислех, че се дължи на умора, после си рекох, че е прищявка и удоволствие да се правя на неподвижен. Скоро вече не можех да кажа дали доброволно продължавах да лежа, или към това ме принуждаваше някаква болест, а може би и нещо по-лошо. Просто лежах. Но животът продължаваше своя ход. Не че трябваше да изляза, за да упражнявам някаква професия. Бях свикнал да стоя в стаята. Но днес и най-уединеният човек е обременен със задължения, ако иска да живее. А кой не иска да живее?

Ето че най-напред дойдоха мъжете от фабриката за лед: както винаги те бяха нахлузили на ръцете си големи червени гумени наръкавници до раменете, внесоха в стаята ми бели ледени късове, които притискаха като кърмачета до кожените си престилки, и ги положиха на масата. Те ме поздравиха, прибраха парите, които намериха на обичайното място, и като измърмориха с дебелите си устни няколко извинения, бързо се измъкнаха през вратата. Ледът на масата се топеше. Водата на тънки вадички пълзеше през праха, покриващ пода.

Когато влезе примигващият служител от електростанцията, за да си получи парите за газта и тока, той се спря умислен пред малките потоци. Навярно никога не му бях вдъхвал особено доверие и тесните мръсни поточета, лъкатушещи сега из стаята, изглежда, потвърждаваха онова, което през всичките тези години той си бе мислил за мен над огромната си касова книга. Но моите измерителни уреди бяха винаги в ред; пломбите блестяха цели-целенички пред изпитателния му поглед, а парите преминаваха всеки път от масата в ръката му, преди още той да си е направил сметката. Тъй че нямаше причини да се оплаква. И

въпреки това изпухтя враждебно насреща ми, преди да се извърне и да затвори вратата зад гърба си. По-рано не би се осмелил да го стори. Вероятно сега е решил да изчака и следващия месец с надеждата, че дотогава в моята стая ще се натрупат в голямо изобилие доказателства за неговите догадки.

Докато той бе още в стаята ми, аз дори не се опитах да отворя уста, макар да чувствах, че ако оставям свободно да избуяват мисли като неговите, това ще ускори окончателната ми гибел. Защо не си отворих устата? Защо не изрекох нито дума? Защо? Защо? Въпросът се люлееше известно време над главата ми, но сетне прошепна, че не бил никакъв въпрос, а само усмивка, която незабавно ще се разсее под тавана на стаята и никога вече няма да се появи. Така и стана. Изведнъж се стопи, а пък аз продължих да лежа най-спокойно и вече бях забравил заплахата на инкасатора, която той с мъка сдържаше в израза на лицето си.

Да, така бе тогава, в първите дни на моята парализа. Едва покъсно ми мина през ум, че това безмълвно излежаване би могло да се нарече парализа. Но никога не успях да усвоя напълно такова едно обяснение. Наистина за секунди се оставих да ме понесе благодатната увереност, че съм парализиран и че една тъй тежка парализа сигурно ще предизвика уважението на света. Но когато се размислих по-дълбоко за света, веднага отхвърлих представата, че ще се появя като парализиран. Хора от рода на инкасатора биха изисквали месечната такса и от един парализиран, може би дори биха настоявали той да припечелва парите си като мечка на панаир. Но дори светът да не гъмжеше от инкасатори, мислех си аз, дори тогава не ми се искаше да бъда обявен за парализиран. Та аз лежах на леглото си доброволно. Вярно, че не можех да се помръдна, но нали аз, аз самият се бях проснал тук! Не бях взел изрично решение да не се движа повече, но нали аз бях този, който вече не се движеше! Или не беше тъй? В онези дни мислите се тълпяха като облаци в главата ми. Не можех да ги възпра да приемат всякакви форми; дори форми, които жестоко ме измъчваха, пицяха, крещяха, жилеха и вилнееха из мене.

По онова време още се радвах, когато вратата се отвореше и в стаята ми влезеха хора.

Но ето че дойде старецът с хитрото сбръчкано лице, който твърдеше, че идвал само да ми донесе млякото. Този лицемер можеше

да се позове на това, че вече от години е мой доставчик на мляко. Сякаш още от първия път не бе съвсем ясно, че млякото е само бяло питие във фабрична бутилка, което той можеше да постави за секунда в ъгъла, за да премине после към същинските си дела. Когато най-напред ме завари проснат в леглото, бръчките по лицето му се разиграха тъй радостно, че той не бе в състояние да ги обуздае. А вероятно вече не се и опитваше да го стори; за какво му беше вече да се преструва? Виждах как надеждата напирала в очите му и едва не му пресича дъха. Неотдавна съвсем изненадващо от повехналото си старческо лице той провесил червен език и облизал челото ми, сякаш искаше да го опита на вкус. Когато прибра езика обратно в устата си, старецът изглеждаше напълно доволен от резултата. После каза:

— Да повикам ли участъковия лекар?

Лежах и мълчах. Той повтори въпроса си. Разбира се, напразно. На този най-опасен от всички въпроси, дори да бе още възможно, аз никога не бих отговорил. Той се почувства безпомощен. Тогава за пръв път ми стана ясно какво оръжие може да представлява моето безмълвно излежаване. Той отново и отново ме питаше да доведе ли участъковия лекар. Питаше напразно. После гневно прокара още веднъж език по лицето ми и със злобно пъхтене се измъкна през вратата. Докога ли ще мога да го прогонвам по този начин? Ще стигне ли мълчанието ми за в бъдеще да спира отиването му при участъковия лекар?

При следващото си посещение той остави две бутилки мляко в стаята, макар че нито една от многото бутилки на пода не бе докосната, камо ли изпита. Разбира се, млякото отдавна се бе вкиснало и изпълваше помещението с възкисела миризма. Старецът се олюляваше между шишетата, броеше ги, милваше ги с ръка и ги преместваше ту тук, ту там, за да направи безпорядъка пълен. Сред това, както винаги, затърси из чекмеджетата на масата ми, докато намери възнаграждението си за доставеното мляко. Когато не откриеше пари в брой, той често дълго ровеше из шкафа, диреше предмети или дрехи, които да го задоволят. Но всеки път, преди да излезе от стаята, той се дотъртяше при мен, проверяваше с език и ръце лицето ми и питаше да повика ли участъковия лекар. Мълчанието, с което отвърщах на въпросите му, разкривяваше гневно лицето му. И за да не се задуши от злоба, той трябваше пак с пъхтене да избяга от стаята.

Не се гордеех особено. Дори за миг не забравях колко лесно бе да ме унищожат докрай. Това, което тъй добре ми се удаваше пред този, въпреки цялата си хитрост все пак глупав старик, можеше при друг посетител да ми донесе гибел.

Дори амбулантните търговци не успях да прогоня съвсем лесно. Те нахълтваха с големи кошници и раници и разстилаха стоката си навсякъде, където намереха място. А това, че мълчах и ги оставях да си вършат своето, силно разпалваше търговското им усърдие. Ето, това се казва клиент, който с такова спокойствие позволява да бъдат изложени и най-незначителните артикули! От тази стая ще си излязат с весели сърца. Но тук явно се чувстваше крещяща нужда от нещо, далеч надминаващи стоките, които те разнасяха в кошница из улицата. Ах, надежди, надежди!

Най-сетне изпълнените с укор очи на тези най-чувствителни сред всички търговци се вдигаха от изложените предмети към мене и чакаха с едно-единствено махване на ръка да закупя всичко онова, което те с мълчаливото ми съгласие бяха внесли в стаята. Мълчанието тегнеше между нас. Накрая очите, които се вираха в мен, се раздвизваха и ето че ме запронизваха с дълбока омраза. Издигаха се юмруци, изплезваха се езици. Добре че вече бях отвикнал да се страхувам за себе си. Амбулантните търговци се виждаха измамани. Смятаха, че са станали жертва на самонаслаждаващ се скъперник, на безподобен кождер.

Колко опасни можеха да бъдат за мен тези възмутени посетители. Ако те решеха, че поради жестокото ми и коварно държане могат да се надяват на обезщетение или поне на удовлетворение от държавната власт, тогава полицията направо щеше да довлече след себе си участъковия лекар. Но, изглежда, в своя труден занаят амбулантните търговци бяха натрупали вече толкова горчив опит, че гневът им съвсем не беше устремен към този опасен за мене изход. Те се обезщетяваха единствено с предмети от моята покъщнина. При тях това ми се зловидеше по-малко, отколкото при всеки друг. Но какво щеше да стане, когато стаята ми се опразни? Какъв изход ще потърси тогава гневът им? А дори да избягна тази опасност, как щях да избягна другата, която възникваше всекидневно от съквартирантите ми?

Никога не съм разговарял с тях. Но те винаги се възмущаваха от това, че по-рано всеки следобед прекарвах по няколко часа на прозореца и гледах навън. Те крещяха насреща ми в хор, а из тъмните

коридори на къщата шепнешком си предаваха слухове, отнасящи се до мене. Сега аз им липсвам. А преди да си направят труда да намерят друг противник, който да ги сплоти, противник, за когото още не могат да знаят дали с него ще им е тъй лесно както с мене, преди да си направят този труд, те ще опитат всичко, за да ме изкарат отново на прозореца като явен противник, от когото имат нужда. Ако това не им се удаде — а то сигурно няма да им се удаде, — тогава ще си отмъстят, понеже съм се измъкнал като техен враг. Те вече се промъкват покрай стените във в коридора и нервно палят кибритени клечки. Вероятно чакат само хазаинът да ги запита за причината на безпокойството им: тогава могат да поискат да се извърши основно разследване на последните нередности. И ако хазаинът се намеси, за два часа участъковият лекар ще бъде тук — тогава аз съм загубен.

Да, сега вече трябва да си призная, че с нищо не съм в състояние да прогоня участъковия лекар. До днес все някак успявах да преградя пътищата, които биха го довели тук: старецът, дето носеше млякото, бе твърде глупав, задоволяваше се с малки грабежи от моите шкафове; амбулантните търговци бяха тъй угнетени, че не се осмеляваха да предприемат решителни стъпки; но ако на вратата отново се появи инкасаторът, долови с носа си възкиселата миризма на безпорядъка и, примигвайки отбележи, че броячът на електромера не е мръднал от последния път, макар plombата да блести цяла-целеничка, да, тогава... тогава ще е напълно естествено да обърне гръб и да се отправи към следващия електромер. Но тъй като напълно естествените неща никога не се случват, от безредно нахвърляните из стаята предмети той ще изтегли нишка и вече няма да я изпусне, додето не намотае цялата стая на прилично кълбо, което след това да занесе за изследване в кабинета на участъковия лекар.

А дори да успея да отблъсна този инкасатор, кой ще ми помогне срещу кресливите гласове на мъжете от градската служба за извозване на сметта? Два пъти седмично огромната кола влиза в улицата, два пъти седмично тези мъже скачат от множеството стъпала на машината, нахълтват в стаята ми и искат обяснение защо е празна кофата за смет. Вероятно се страхуват, че аз ще направя работата им излишна, че може би съм някой всемогъщ изобретател, който превръща сметта в друго вещество. Все още успяват да намерят в стаята ми предмети, които могат да подмятат във въздуха и тържествуващо да изнасят. Но

постепенно товарът им става тъй малък, че сигурно вече изглежда смешно, когато тези широкоплещести мъже излизат на улицата с моите дъсчици, сякаш вършат някаква неотложна работа. А и пеят при това! Какво ще стане, когато един ден могъщата им сили се разбушува съвсем напразно из голата ми стая? Ще се развикат така, че ще прокънти из всички улици и ще стигне до ушите на участъковия лекар. А няма да мине много време — това вече ми е съвсем ясно, — когато стаята ми ще бъде напълно опразнена.

Междувременно другите наематели продължават да разнасят всевъзможни слухове, докато привлекат вниманието на хазаина. А вероятно той е чул и от кварталните търговци, че вече не ходя в магазините им на покупки. Днес става така, че търговците охолно възбуждат официално разследване, когато някой клиент престане да ги посещава. Но хазаинът, който е непрекъснато в движение, вероятно начаса е поел задължението да вземе работата в свои ръце. Сега той е чул достатъчно. Ще се спусне още веднъж безшумно и стремително по перилата на стълбището, ще прекоси цялата къща. От време на време ще прекъсва между два етаж бясното си летене, ще се вслушва по коридорите, ще чуе, каквото трябва да чуе, а после бързо и уверено ще се плъзне до пътната врата и ще излезе на улицата.

Всичко това ми е известно.

Участъковият лекар ще го посрещне с разперени ръце пред входа на кабинета, ще му благодари с широко зинала уста, тъй че ще проблеснат златните му зъби, и ще каже, че отдавна знае за този случай, но може да отиде само ако го повикат.

Тъкмо затова бил дошъл, ще отвърне моят хазаин, и широко и тържествено ще махне с ръка. Сега вече двамата могат да се прегърнат, както правят влюбените. По пътя за насам те ще трябва един-друг да се възпират, за да не хукнат в прекалено задъхан бяг. Участъковият лекар ще влезе в стаята, ще поглади загрижено с дясната ръка тъмната си дълга брада, както е чувал, че е правил Роберт Кох. Но хазаинът ще остане до вратата, сякаш безкрайно изненадан, че ме сварва в леглото.

Аз пък вече няма да имам време да обърна внимание на хазаина, защото моят заклет враг най-последно ще протегне ръка към мене.

Успях да объркам, да заблудя и да възпра всички с моето безмълвно излежаване. Те се задоволиха с малка плячка от моята стая. И ако стаята бе тъй неизчерпаема като волята ми да лежа безмълвно в

нея, тогава моето мълчаливо пребиваване нямаше да има край, при положение, че ми се удаде да се изплъзна и на участъковия лекар. Зная, че досега това не ми се е удадо, че той всеки миг ще влезе в стаята, и също, че няма да търпи безмълвното ми излежаване. Дори самият аз съм се отказал вече да диря обяснения за мълчаливата си неподвижност в леглото. Поел съм върху себе си всички мъки на това съмнително залежаване. Най-сетне потуших в душата си и всички въпроси. Аз просто лежах и пазех тишина.

Но това не значи нищо за участъковия лекар! Той ще застане пред мен, ще улови ръката ми, а после ще се наведе ниско, любопитно ще подръпне клепака на окото ми и накрая ще ми зададе въпроса, които така отбягвах. Ще ме запита:

— Признавате ли, че сте мъртъв?

Може би, не, положително моите опити са му били противни. Тогава той ще каже:

— Хайде, признайте, че сте мъртъв!

— Да, с ваша помощ!

Така ще му отговоря, за да го накарам да почувства с какво високомерие е смазал един велик опит. В тези последни думи, които трябва да успея да изрека, ще вложа цялата омраза, цялата ненавист, които заслужава унищожителят на едно толкова необятно начинание.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.